

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Валентин Георгиев Плетньов

върху научните трудове на гл. ас. д-р Преслав Илиев Peev
за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент“
в професионално направление „Науки за Земята“,
научна специалност „Океанология“,
научно направление „Палеогеография и геоархеология“,
обявен в Д. В. бр. 40/02.06.2015 г.

За участие в обявения конкурс са постъпили документи единствено от гл. ас. д-р П. Peev. Те отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Правилата за условията и реда за придобиване на образователни и научни степени и за заемане на академични длъжности в ИО-БАН. Правилно са комплектувани необходимите документи на кандидата, в която е отразена в пълнота целокупната му дейност. Документите по конкурса съдържат автобиография, списък с публикация, позовавания и цитирания, резюмета и авторска справка за приносите на научните изследвания.

Гл. ас. д-р Преслав Peev е роден през 1974г. През 1997 г. завършва специалност „География и история“ във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, през 2000 г. е избран за асистент в Института по океанология. От 2006 г. е главен асистент, от 2014 г. е доктор по океанология.

В списъкът с публикации са представени монографията „Еволюция на българското черноморско крайбрежие след ранния холоцен“ (в съавторство) и част от монография, но която може да се приема за самостоятелна студия („Физикогеографско описание на Варненския залив и езерата“) и 28 научни публикации. Научните публикации и научно-приложните приноси са по проблематиката на конкурса, която съвпада с областта, в която работи кандидата: палеогеографията и морската геоморфология, морската история и археология и дълбоководната археология.

Представени са и 40 цитирания на 22 от трудовете на кандидата, което показва, че те са добре известни и се използват от учените, работещи по проблемите, заложени в тях.

По първото научно направление (морска геоморфология и палеогеография) като приноси на кандидата могат да се оценят изследванията му върху реконструирането на палеогеографското развитие на Българското черноморско крайбрежие през холоцен, направени въз основата на геоморфологически, геоложки, археологическите и исторически данни. В това направление са публикациите от списъка с номера 1, 3, 4, 9, 10, 11, 18, 23 и 24. Освен това кандидатът е автор на редица палеогеографски реконструкции на археологически обекти по нашето Черноморие. В своите изследвания той е използвал широк набор от данни, с които значително е подпомогнато изучаването на пристанищните басейни. Направен е и важен според мен принос при възстановяването на археологическите ландшафти по Западното Черноморие. В тази област има шест публикации (№№ 2, 8, 15, 17, 19 и 29).

Кандидата обръща специално внимание на един основен проблем за изследванията на археологическите обекти по брега на морето, непознаването на който води до значителни грешки в изводите. За коректната възстановка на древните ландшафти и при локализацията на портовете от изключително значение е изясняването на проблема с кривата на черноморското ниво и динамиката на бреговата зона през античността и средните векове. Без обстойното изследване на природните фактори и процеси на крайбрежната територия е невъзможно да бъдат отчетени и обяснени правилно някои редица исторически събития. Несъобразяването с природния фактор и неговото непознаване води в редица случаи до изопачаване на историческата действителност и до крайно погрешни оценки и коментари. Ето защо, като първостепенна задача той поставя изясняването на природните условия през вековете и отражението им върху пристанищната система и търговията по Черноморието.

По второто научно направление (морска история и археология) по съществените приноси на кандидата са неговите изследвания за най-древната история на корабоплаването по западния бряг на Черно море от енеолита до Късната античност по исторически и археологически данни. В това направление има пет научни публикации (№№ 6, 12, 14, 16 и 22). В статиите по проблема са представени някои основни моменти от историята на корабоплаването в Черно море. Хронологически данните са от времето на късния халколит до началото на XV в. Предложени са хипотези за плаването през халколита и ранната бронзова епоха, както и за търговски контакти с Източното Средиземноморие през Късната бронзова епоха на базата на археологически материали и от писмените извори. Направена е периодизация на историята на мореплаването по Западното Черноморие през Античността, след началото на т. нар. Велика елинска колонизация и през Средновековието.

Според мен много важен е приносът на кандидатът по отношение на изследването на черноморските пристанища през древността. Той е отразен в поредицата изследвания за пристанищата по Западното Черноморие и тяхната класификация. Много уместно той ги определя в три групи: естествени, с инфраструктура и пристанища-убежища. Д-р Пеев регистрира и описва 45 подобни пристана, въз основата на природните дадености и археологически находки под и над водата. Използва и голям брой исторически писмени извори. Техният преглед показва отличното познаване от автора на древните писмени документи. Личи и умелото ползване на археологическите данни, а и несъмненото отлично познаване на материалите, откривани под водата – амфори, котви, щокове, слитъци и пр. В това направление са пет публикации – №№ 17, 21, 22, 26 и 27.

Доброто боравене с древните извори и по-специално географските и морски карти особено добре подчертават изследванията на кандидата за българският черноморски бряг по данни от средновековни карти. В тях, освен че е направен анализ на късносредновековните карти, които изобразяват крайбрежната зона на Българското черноморско крайбрежие, са проследени и

динамичните процеси, които протичат в бреговата зона и оказват влияние върху моделирането на бреговата линия. Направен е опит за идентифициране на позициите на острови, които днес не съществуват, но са изобразявани на старите карти. В някой трудове на кандидата е направена и съпоставка на промените по българския черноморски бряг въз основа на древни карти, сравнени със съвременната батиметрична карта на крайбрежната зона. Използвани са голям брой средновековни и ренесансови карти датирани от края на XIV в. до XVIII в. При анализирането на процеси като абразия, свлачища, акумулация, колебания на морското ниво, са показани възможностите за палеогеографската реконструкция на скални банки, които в миналото са представлявали скали или малки острови.

Принос на кандидата са и неговите изследвания за бреговете на Варненския залив, където са установени и изследвани в четири пристанища, фиксирани и по археологически път, които започнали да функционират още поне през античността. Това са пристанището при резиденция Евскиноград (средновековния Кастрици), Одесос, в местността Карантината (Лазурен бряг) и при нос Галата. За пръв път е направена коректна възстановка на античните пристанищи ландшафти от геолого-геоморфологка гледна точка. Кандидатът се съобразява и с факта, че за правилната оценка и точната локализация на древните пристанищи басейни от изключително значение е изясняването на въпроса свързан с равнището на Черно море през античността.

Значителен научен и практически принос д-р Пеев има по третото научно направление в своите изследвания – дълбоководна археология. В това направление има пет публикации (№№ 7, 13, 20, 28 и 30). Кандидатът е един от малкото български специалисти с опит в тази област. В своите публикации коректно е описал използваната методика и постигнатите резултати на дълбоководните археологически проучвания в българския сектор на Черно море. По време на проведените подводни експедиции, самостоятелно или с международно участие, са изследвани значителен брой подводни обекти, като някой от тях са установени като неизвестни до сега археологически обекти, които

представляват потънали кораби. От особен интерес за науката са откритият запазен дървен кораб на дълбочина 170 м и товарът на античен плавателен съд. Освен това, при неговите подводни изследвания са установени значителен брой потънали праисторически селища, които се датират през Енеолита и Ранната бронзова епоха. Тези селища дълго време се определяха като „наколни“, нещо което в категорично е отхвърлено от д-р Peev, с което напълно съм съгласен. Детайлните анализи на предишни резултати, както и новите данни недвусмислено доказват, че всички те са били разположени върху първата незаливна речна тераса, а не на платформи или пилоти. Установените дебели културни напластвания в тях потвърждава тезата, че тези селища са съществували на сушата. Геоморфологките недвусмислено сочат, че по това време те са били разположени в най-долните течения на реки, вливащи се в Черно море. Подобен пример е изследвания от кандидата обекти в района на нос Шабла, от където са известни три обекта, които са от изключително важно значение както за археологията, така и за палеогеографията. Това са рифа при античното селище Карон лимен, потъналия праисторически некропол, намиращ се северно от н. Шабла и рифа източно от езерото Шабленска тузла.

Несъмнено гл. ас. д-р П. Peev е един от пионерите на дълбоководната археология у нас, който е взел участие в редица проекти и научно-изследователски експедиции. Трябва да обърна внимание и на факта, че кандидата, освен че публикува пристанища и обекти на сушата има важни идеи и предложения за съхраняването на подводното археологическо наследство *in situ* с използването на методи, които предлагат нови възможности за консервация, опазване и научни изследвания. В това отношение показателни са публикациите по номера 5 и 25.

От представените публикации е виден стремежът на д-р Peev да представя и анализира своите теренни и подводни наблюдения и обявява неизвестни за археологията обекти, в слабо проучените райони на черноморския шелф. Трябва да обърна внимание и на опита на д-р Пр. Peev в наземните археологически проучвания. Той е бил над десетилетие съръководител и заместник ръководител

на важни за Черноморието и хинтерланда обекти като крепостите Кастрици и Петрич кале (при Разделна) и ранносредновековния манастир в м. Караач теке (Варна). Вземал е участие и в спасителни разкопки на могили, а и обекти в резерват Одесос. Изследванията, в които е вземал участие, и неговите наблюдения, както и резултатите от тях, умело са вплетени в редица публикации.

Д-р Преслав Peev е взел участие в редици национални (18 участия) и международни научни конференции (14 участия), с доклади и съобщения. С това и с отличното владеене на английски език е допринесъл за повдигането реномето на българската наука. Освен това е участвал като ръководител и член на екипа в 27 национални и международни проекти по Фонд „Научни изследвания”, INQUA и COST.

Представената научна продукция утвърждава кандидата като личност с широк обхват на научноизследователските си интереси. Всички посочени в рецензията научни направления са тематично свързани с научната специалност, по която е обявен конкурса. Преобладаващата част от публикациите на д-р Пр. Peev са в издания на престижни национални и международни конференции.

Позволявам си да предложа на д-р Peev да обобщи и представи своите изследвания в монографичен труд, особено що се отнася до изследванията за античните пристанища. Тази книга ще запълни една наистина значителна празнота в научните изследвания.

В заключение на рецензирането на научните постижения на д-р Peev ще добавя, че в неговите работи неизменно се установява интердисциплинарния метод в изследването на проблемите. Достигнатите изводи в отделните направления почиват на собствените наблюдения, придобити материали и методика на изследване. Прегледът на научния апарат в неговите публикации за пореден път ни убеждава в много доброто познаване на нашата и чуждестранна литература посветена на изследваните от него периоди. Изрично бих искал да подчертая умението на кандидата убедително да конструира свои постановки при относително ограниченната и понякога едностранична информация за периодите на изследване. Към положителните страни ще добавя добро впечатление, което

прави ползването на съвременните тенденции при обработване на материалите. То несъмнено дава възможност за създаване на информационна база данни за компютърна обработка. Съществена черта в публикациите на кандидата е ползването на богат, прецизно изработен и представен илюстративен материал: таблици, графики, диаграми, отразен. От текстовете на публикациите личи, че д-р Пеев е коректен изследовател, който се отнася уважително и едновременно критично към всички мнения, без да натрапва грубо своето становище.

Ще трябва да отбележа и още една страна от дейността на д-р Пр. Пеев – популяризаторските му изяви, чрез които прави достояние на широката публика, резултатите от неговите изследвания. Не се отчитат, но имат своя принос и изготвените от него научно-популярни статии, както и многобройните участия в телевизонни и радиопредавания и пр.

В края предлагам на уважаемото жури да подкрепи мнението ми, че с настоящата си работа и при комплексното разглеждане на научната дейност на гл. ас. д-р Преслав Пеев, той заслужава да заеме академичната длъжност „доцент“ по научна специалност „океанология“, научно направление „палеогеография и геоархеология“ в Института по океанология при Българската академия на науките.

Проф. Валентин Плетньов